

Психологічна готовність майбутніх офіцерів як чинник ефективності професійної підготовки у системі вищої військової освіти України

Інесса Візнюк*

Доктор психологічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
21000, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-6538-7742>

Сергій Долинний

Доктор філософії, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
21000, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3555-5818>

Анна Долинна

Доктор педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
21000, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-0559-1087>

♦ **Анотація.** Метою статті було теоретичне обґрунтування структури психологічної готовності майбутніх офіцерів та систематизація психолого-педагогічних підходів до її формування в умовах сучасних безпекових викликів і трансформації вищої військової освіти України. Використано аналіз, синтез, порівняння, систематизацію й узагальнення наукових джерел, контент-аналіз, а також структурно-функціональний і системний аналіз для визначення сучасних підходів до формування психологічної готовності майбутніх офіцерів. У статті розглянуто сучасні психолого-педагогічні підходи до формування психологічної готовності майбутніх офіцерів як важливої складової їх професійної підготовки у системі вищої військової освіти України. Обґрунтовано необхідність оновлення змісту військової освіти з урахуванням сучасних безпекових викликів, стандартів Організації Північноатлантичного договору (НАТО) та актуальних потреб сектору безпеки і оборони України. Особливу увагу приділено розвитку лідерських компетентностей, психологічної стійкості, організаційної ідентичності та професійної мотивації, а також використанню цифрових технологій, симуляційного й інтерактивного навчання, засобів віртуальної та доповненої реальності. Встановлено, що комплексне використання зазначених засобів сприяє розвитку здатності ефективно виконувати службово-бойові завдання, приймати управлінські рішення в умовах невизначеності, демонструвати емоційну саморегуляцію, адаптивність, професійну відповідальність і командну взаємодію. Доведено, що формування психологічної готовності має ґрунтуватися на інтеграції сучасних психолого-педагогічних технологій, цифрових засобів навчання, практикоорієнтованої підготовки та системного психологічного супроводу. Практична цінність дослідження полягає у можливості використання його результатів для вдосконалення освітніх програм, навчально-методичного забезпечення та системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів. Запропоновані підходи створюють науково-методичне підґрунтя для розвитку військової освіти, підвищення якості професійної підготовки офіцерів, розвитку їхніх загальних і

Приклад цитування:

Vizniuk, I., Dolynnyi, S., & Dolynna, A. (2026). Psychological readiness of future officers as a factor of professional training effectiveness in the system of higher military education of Ukraine. *Bulletin of National Defence University of Ukraine*, 21(4), 5-18. doi: 10.33099/2617-6858-26-21-4-05-18.

Історія статті: Отримано: 29.03.2026; Доопрацьовано: 02.08.2026; Прийнято: 25.08.2026; Опубліковано: 31.08.2026

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

*Автор-кореспондент (innavisnyuk@gmail.com)

фахових компетентностей, soft skills і hard skills, а також забезпечення готовності до професійної діяльності в сучасному безпековому середовищі

◆ **Ключові слова:** інноваційні технології; цифровізація; компетентнісний підхід; саморегуляція; лідерство; курсанти

◆ Вступ

Сучасна трансформація системи вищої військової освіти зумовлена зміною характеру воєнних загроз, цифровізацією професійної діяльності та підвищенням вимог до психологічної й професійної готовності офіцерських кадрів. За цих умов професійна підготовка майбутнього офіцера має забезпечувати не лише засвоєння військово-спеціальних знань, а й розвиток лідерства, психологічної стійкості, саморегуляції, цифрової компетентності та здатності приймати рішення в умовах невизначеності. A.V. Lytvyn & L.A. Rudenko (2024) розглядали психологічну підготовку майбутніх офіцерів як системний компонент професійної військової освіти. Автори обґрунтували необхідність урізноманітнення форм і технологій формування психологічної готовності та акцентують на доцільності використання досвіду підготовки військових фахівців держав Організації Північноатлантичного договору (НАТО) в українському освітньому середовищі. R. Zueger *et al.* (2023) у дослідженні 81 курсанта-офіцера зосередили увагу на розвитку емоційно-вольової стійкості майбутніх офіцерів сектору безпеки і оборони. Результати вищезгаданого дослідження актуалізували необхідність цілеспрямованого формування здатності курсантів до емоційної саморегуляції та збереження професійної ефективності в умовах підвищених психоемоційних навантажень. R. Zueger *et al.* встановили, що спеціалізований тренінг резильєнтності сприяв більш позитивному сприйняттю стресової ситуації, вищій мотивації та позитивному афекту, а також швидшому відновленню після інтенсивного військового навантаження, що обґрунтовує інтеграцію програм розвитку резильєнтності в базову та лідерську підготовку майбутніх офіцерів. Окремим напрямом модернізації є формування цифрової компетентності військових фахівців. O. Sova *et al.* (2025) за результатами педагогічного експерименту зафіксували позитивну динаміку когнітивного, операційно-діяльнісного та ціннісно-мотиваційного компонентів цифрової компетентності військових керівників, що засвідчує необхідність системної інтеграції цифрових засобів у професійну військову освіту, а не їх використання лише як допоміжного інструментарію.

Подальший розвиток цього напрямку пов'язаний із використанням штучного інтелекту (ШІ). R. Zueger *et al.* (2023) звернули увагу не лише на освітній потенціал ШІ, а й на ризики його впровадження у підготовку курсантів, зокрема пов'язані з цифровізацією педагогічних технологій та можливістю надмірної алгоритмізації прийняття рішень. Згідно того, цифрова модернізація потребує поєднання технологічної підготовки з розвитком критичного мислення та професійної автономності

майбутнього офіцера. Перспективним залишається й симуляційний компонент підготовки. O. Sova *et al.* (2025) обґрунтували організаційно-методичні засади використання засобів імітаційного моделювання бойових дій у професійній військовій освіті. Такі технології забезпечують наближення навчальних завдань до професійних ситуацій і створюють умови для практичного відпрацювання прийняття рішень та командної взаємодії. На міжнародному рівні модернізація професійної військової освіти дедалі більше пов'язується з розвитком резильєнтності, інноваційності та технологічно підтримуваного навчання. У матеріалах НАТО (2022) резильєнтність розглядається як компетентність, що має цілеспрямовано формуватися в системі професійної військової освіти; серед перспективних засобів її розвитку виокремлюються також war-gaming та game-based learning. Саме тому, сучасні дослідження окреслюють взаємопов'язані напрями модернізації військової освіти: психологічну підготовку, розвиток резильєнтності й лідерства, цифрову компетентність, застосування ШІ та симуляційно-сценарних технологій. Водночас потребує подальшого теоретичного обґрунтування цілісна система інтеграції зазначених підходів у професійну підготовку майбутніх офіцерів України, що й визначає проблемне поле цього дослідження.

Дослідження V. Osyodlo *et al.* (2024) засвідчило, що ефективність професійної підготовки майбутніх офіцерів безпосередньо залежить від рівня їхньої психологічної готовності, психологічної стійкості, лідерських якостей, організаційної ідентичності та здатності ефективно діяти в умовах невизначеності й високого психоемоційного навантаження. Водночас A. Kucheria-vyi *et al.* (2023) підтвердили, що тривалий професійний стрес, інтенсивні службово-бойові навантаження та екстремальні умови виконання завдань негативно впливають на психічне здоров'я, адаптаційні можливості та результативність професійної діяльності військовослужбовців, що актуалізує необхідність удосконалення системи професійної підготовки на основі сучасних психолого-педагогічних технологій, розвитку психологічної стійкості, емоційної саморегуляції, лідерських компетентностей і психологічного супроводу освітнього процесу.

Особливої актуальності набуває інтеграція цифрових технологій, засобів віртуальної та доповненої реальності у професійну підготовку офіцерських кадрів, що сприяє моделюванню реальних службово-бойових ситуацій, розвитку навичок оперативного прийняття рішень, командної взаємодії та формуванню готовності до виконання професійних завдань в умовах

високого ризику. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених розвитку військової освіти, окремі питання комплексної модернізації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах на основі інтеграції цифрових технологій, компетентнісного підходу, симуляційного навчання та сучасних педагогічних інновацій як чинника підвищення якості професійної підготовки офіцерських кадрів потребують подальшого наукового обґрунтування, що й визначає актуальність цього дослідження. Метою статті було визначення основних складових психологічної готовності майбутніх офіцерів і узагальнення психолого-педагогічних засад її розвитку з урахуванням сучасних безпекових умов та змін у системі вищої військової освіти України. Завдання статті полягали у визначенні основних психолого-педагогічних чинників формування психологічної готовності майбутніх офіцерів; обґрунтуванні сучасних підходів до її розвитку; систематизації методичного інструментарію її оцінювання та узагальненні сучасних тенденцій психологічної підготовки у системі вищої військової освіти України.

♦ Матеріали та методи

Дослідження виконано у форматі систематизованого інтегративного огляду із застосуванням системного, компетентнісного та порівняльного підходів, а також елементів вторинного аналізу результатів попередніх емпіричних досліджень. Об'єктом дослідження визначено професійну підготовку майбутніх офіцерів у системі вищої військової освіти, предметом – інноваційні педагогічні підходи, психолого-педагогічні чинники та засоби підвищення якості їхньої професійної підготовки в умовах цифрової трансформації та інтеграції стандартів НАТО. Пошук україно- й англійськомовних джерел здійснювався у Google Scholar, Scopus і Web of Science за ключовими словами, пов'язаними з військовою освітою, психологічною готовністю, лідерством, стресостійкістю, професійною підготовкою офіцерів, цифровими технологіями та стандартами НАТО. Джерельну базу становили рецензовані наукові публікації, методичні праці, нормативно-правові та доктринальні документи України, а також матеріали НАТО, зокрема програми DEEP. Критеріями включення були тематична релевантність, висвітлення психологічної готовності, лідерства, стресостійкості, цифрових і практикоорієнтованих технологій підготовки, переважно публікація у 2018-2026 роках та доступність повного тексту. Виключалися дублікати, нерелевантні та методологічно недостатньо обґрунтовані матеріали. Процедура відбору передбачала первинний скринінг джерел за назвами й анотаціями з подальшою повнотекстовою оцінкою їхньої відповідності меті та критеріям дослідження. У результаті пошуку та скринінгу до остаточного аналізу включено 25 джерел, серед яких рецензовані наукові статті, методичні посібники О.М. Kokun *et al.* (2022), V. Osyodlo *et al.* (2024) та V. Anishchenko (2024). Нормативно-правову та доктринальну основу аналізу

становили Law of Ukraine No 2469-VIII (2018), а також документи й матеріали НАТО (2021; 2022).

Для реалізації мети та завдань дослідження застосовано аналіз, синтез, систематизацію та узагальнення для визначення сутності й компонентів психологічної готовності; контент-аналіз – для опрацювання нормативно-доктринальних вимог до військової освіти; порівняльний аналіз – для зіставлення українського та зарубіжного досвіду професійної підготовки офіцерів; системний і структурно-функціональний аналіз – для систематизації методичного інструментарію та обґрунтування складових психологічної готовності майбутніх офіцерів. Із первинних емпіричних досліджень вилучалися відомості про вибірку, дизайн, використані методи та статистичні показники з урахуванням характеристик учасників і умов проведення дослідження. Отримані дані систематизувалися за такими категоріями: психологічна готовність, стресостійкість, адаптивність, лідерські компетентності, *soft skills* і *hard skills*. Здійснювався описовий синтез без усереднення результатів, отриманих за різними шкалами, та без розрахунку нових інтегральних індексів; *r*-рівні й коефіцієнти кореляції наводилися лише в межах відповідних первинних досліджень. Узагальнення результатів проводилося за принципами релевантності, зіставності, доказовості та повторюваності результатів у незалежних джерелах.

♦ Результати

Аналіз засвідчив, що психологічна готовність майбутніх офіцерів є інтегративним особистісно-професійним утворенням, яке охоплює лідерські компетентності, психологічну стійкість, організаційну ідентичність і залученість до освітньо-професійної діяльності. Її оцінювання потребує комплексного застосування психодіагностичних, педагогічних і психологічних методів з урахуванням сучасних безпекових викликів, цифрової трансформації військової освіти та інтеграції стандартів НАТО. Водночас оцінювання якості професійної підготовки офіцерських кадрів має охоплювати не лише психологічну, а й професійну, технологічну та практичну складові. Основні підходи, відповідні показники та методичний інструментарій їх оцінювання узагальнено в Таблиці 1. Узагальнення даних Таблиці 1 показало, що основними тенденціями розвитку психологічної готовності майбутніх офіцерів є інтеграція психолого-педагогічних підходів у систему професійної підготовки, розвиток лідерських компетентностей, психологічної стійкості, організаційної ідентичності, мотиваційної залученості до освітньо-професійної діяльності, а також широке використання цифрових освітніх технологій, симуляційного навчання та психологічного супроводу освітнього процесу. Сукупність цих тенденцій забезпечує формування психологічної готовності майбутніх офіцерів, підвищує ефективність їхньої професійної підготовки, сприяє розвитку адаптивності, емоційної саморегуляції, командної взаємодії та здатності ефективно діяти в умовах сучасних безпекових

викликів, цифрової трансформації військової освіти й інтеграції стандартів НАТО (Grydchyna, 2024). Формування психологічної готовності майбутніх офіцерів є одним із пріоритетних напрямів розвитку системи вищої військової освіти України в умовах повномасштабної війни, інтеграції до євроатлантичного безпекового простору та впровадження стандартів НАТО (2021; 2022). Сучасна професійна підготовка офіцерських кадрів має забезпечувати не лише оволодіння військово-професійними знаннями й спеціальними компетентностями, а й

розвиток психологічної стійкості, лідерських якостей, організаційної ідентичності, емоційної саморегуляції, адаптивності, цифрової грамотності та здатності ефективно діяти в умовах високої невизначеності й значного психоемоційного навантаження. Саме психологічна готовність виступає інтегративною характеристикою особистості майбутнього офіцера, що забезпечує ефективне виконання службово-бойових завдань, прийняття управлінських рішень і підтримання професійної ефективності в сучасному безпековому середовищі (Рис. 1).

Таблиця 1. Методичний інструментарій оцінювання якості професійної підготовки офіцерських кадрів

Підхід	Зміст підходу	Показники підвищення якості психологічної готовності	Методичний інструментарій	Автори
Компетентнісний	Формування інтегральних професійних, управлінських і цифрових компетентностей офіцера	- рівень сформованості компетентностей - результати навчання - психологічна готовність	- компетентнісно орієнтоване оцінювання - експертне оцінювання - тестування професійних знань - виконання комплексних практичних завдань - підсумкові кваліфікаційні випробування	A. Zelnytskyi & O. Zabolotnyi (2020)
Інноваційно-технологічний	Використання цифрових технологій, симуляторів, системи управління навчанням, віртуальної та доповненої реальності, цифрових платформ	- ефективність засвоєння матеріалу - швидкість прийняття рішень - цифрова компетентність	- оцінювання роботи у симуляторах - аналіз цифрових журналів подій у системі управління навчанням Moodle - VR-тренажери - сценарне тестування	V. Anishchenko (2024)
Практикоорієнтований	Навчання на основі реальних бойових сценаріїв і кейсів	- готовність діяти у професійних ситуаціях - якість тактичних рішень - командна взаємодія	- ситуаційні завдання - tactical decision games (TDG) - командно-штабні навчання - польові навчання - експертне оцінювання виконання практичних вправ	O.S. Kapinus (2019), A. Kucheriavyi et al. (2023)
Психологічно спрямований	Формування психологічної готовності, стресостійкості, адаптивності, лідерства	- рівень стресостійкості - адаптивність психічне здоров'я - лідерські якості	- Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) - Hardiness Survey (Maddi) - Perceived Stress Scale (PSS-10) - State-Trait Anxiety Inventory (STAI) - Brief COPE - Military Hardiness Scale - експертне оцінювання лідерських компетентностей	S. Shykovets & T. Karamushka (2024), O. Kokun et al. (2018; 2022), V. Osyodlo et al. (2024), I.M. Okhrimenko et al. (2023)

Джерело: складено авторами

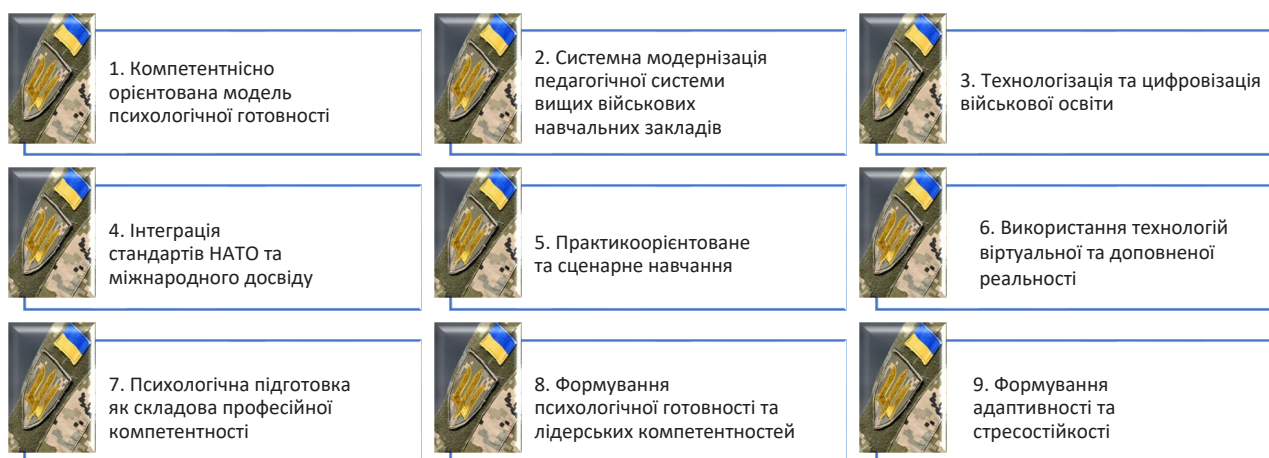

Рисунок 1. Основні напрями формування психологічної готовності майбутніх офіцерів

Джерело: складено авторами на основі A. Zelnytskyi & O. Zabolotnyi (2020), O.M. Kokun et al. (2022), I.M. Okhrimenko et al. (2023), A. Kucheriavyi et al. (2023), S. Shykovets & T. Karamushka (2024), V. Osyodlo et al. (2024), V. Anishchenko (2024)

Одним із провідних напрямів формування психологічної готовності майбутніх офіцерів є реалізація компетентнісного та психолого-педагогічного підходів, які орієнтують освітній процес на розвиток інтегральних професійних і психологічних компетентностей особистості. На думку А. Zelnytskyi & О. Zabolotnyi (2020), забезпечення якості вищої військової освіти можливе за умови переходу від переважно знаннєвої моделі підготовки до компетентнісної, що інтегрує професійні знання, практичні вміння, лідерські якості, психологічну стійкість, відповідальність і готовність до прийняття управлінських рішень відповідно до сучасних вимог сектору безпеки й оборони. Важливими складовими такого підходу є безперервне оновлення змісту військової освіти, інтеграція міжнародних стандартів підготовки, розвиток психологічної готовності, лідерського потенціалу та орієнтація освітнього процесу на досягнення результатів навчання, що забезпечують ефективну професійну діяльність майбутніх офіцерів. Ефективність психологічної готовності офіцерів значною мірою залежить від цілісності педагогічної системи військового закладу освіти. А. Zelnytskyi & О. Zabolotnyi визначали системоутворюючими чинниками сучасної військової освіти взаємозв'язок цілей навчання, змісту освітніх програм, сучасних педагогічних технологій, кадрового забезпечення, матеріально-технічної бази та механізмів оцінювання результатів навчання. Такий підхід забезпечує гнучкість освітнього процесу, його адаптацію до швидких змін оперативного середовища та постійне підвищення якості підготовки майбутніх офіцерів. Одним із провідних напрямів розвитку військової освіти є впровадження сучасних цифрових технологій та інноваційних педагогічних засобів. Технологізація освітнього процесу забезпечує інтеграцію електронних освітніх ресурсів, інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизованих систем навчання та цифрових платформ, що значно підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу та дозволяє моделювати професійну діяльність військових фахівців в умовах, максимально наближених до реальних.

Важливим напрямом модернізації військової освіти є її адаптація до принципів і стандартів НАТО. Досвід держав – членів Альянсу, зокрема США, Канади, Великої Британії, Польщі та країн Балтії, свідчить про ефективність компетентнісного підходу, розвитку військового лідерства, практикоорієнтованої підготовки, використання симуляційного навчання та цифрових освітніх технологій (Smith *et al.*, 2025). Значну роль у цьому процесі відіграє програма Defence Education Enhancement Programme (DEEP) NATO (2021), яка передбачає оновлення освітніх програм, впровадження сучасних методів навчання, розвиток систем забезпечення якості освіти та професійного розвитку науково-педагогічних працівників. На думку О.С. Карпинус (2019), сучасний офіцер повинен володіти високим рівнем професійної мобільності, критичного мислення, лідерських компетентностей і здатністю діяти

відповідно до процедур НАТО в багатонаціональному середовищі. Імплементация цих підходів у систему вищої військової освіти України сприятиме розвитку психологічної готовності, удосконаленню практичної підготовки та підвищенню сумісності українських офіцерів із збройними силами держав – членів НАТО (2021). Для порівняння виокремлено системи підготовки офіцерів США, Великої Британії та Польщі за критеріями психологічної готовності й стійкості, військового лідерства, командної взаємодії, сценарно-симуляційного навчання та цифровізації. У США пріоритетними є розвиток лідерства, резильєнтності, саморегуляції та прийняття рішень у складних умовах; у Великій Британії – лідерська відповідальність, психологічна стійкість і практикоорієнтована підготовка; у Польщі – компетентнісний підхід, цифровізація та сумісність підготовки зі стандартами НАТО. Українська система поєднає ці напрями з практичним досвідом підготовки офіцерів в умовах війни (Grydchyna, 2024). Спільними рисами є орієнтація на лідерство, психологічну стійкість, командну взаємодію та практичну готовність, тоді як відмінності стосуються рівня впровадження симуляційних і цифрових технологій та стандартизованого оцінювання. Для України доцільною є адаптація тренінгів резильєнтності, сценарного й симуляційного навчання, цифрових тренажерів та компетентнісного оцінювання лідерства, зокрема в межах НАТО (2021).

Однією із ключових тенденцій сучасної військової освіти є перехід до практикоорієнтованої моделі підготовки. А. Kucheriavyy *et al.* (2023) наголошували, що використання проблемного навчання, ситуаційного аналізу, кейс-методу, тактичних навчань, командно-штабних тренувань та моделювання бойових ситуацій дозволяє сформувати у курсантів навички прийняття рішень в умовах дефіциту часу, невизначеності та високого рівня ризику. Використання міжнародного досвіду забезпечує більш ефективне формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів. Перспективним напрямом формування психологічної готовності як інтегральної характеристики майбутнього офіцера є застосування технологій віртуальної та доповненої реальності. За результатами дослідження V. Anishchenko (2024), використання віртуальної й доповненої реальності створює можливість багаторазового відпрацювання професійних дій у безпечному середовищі, моделювання складних бойових ситуацій, розвитку тактичного мислення, командної взаємодії та професійної готовності без значних матеріальних витрат. Такі технології суттєво підвищують ефективність практичної підготовки майбутніх офіцерів. В умовах сучасної війни особливого значення набуває психологічна складова професійної підготовки. S. Shykovets & T. Karamushka (2024) довели, що психічне здоров'я військовослужбовців є одним із ключових чинників успішного виконання бойових завдань, а формування психологічної готовності повинно інтегруватися в усі етапи військової освіти.

На необхідності системної психологічної підготовки наголошували О.М. Kokun *et al.* (2018), які обґрунтовують важливість формування у майбутніх офіцерів знань про психічні розлади, методи психологічної допомоги, саморегуляції та психологічного супроводу особового складу. Окрему увагу автори приділяли розвитку психологічної стійкості військовослужбовців до впливу бойового стресу, що є невід'ємною складовою сучасної професійної підготовки. Важливим напрямом модернізації військової освіти є розвиток психологічної готовності майбутніх офіцерів до виконання службово-бойових завдань. V. Osyodlo *et al.* (2024) підкреслюють, що сучасний військовий лідер повинен поєднувати високий рівень професійної компетентності із розвиненими лідерськими якостями, емоційною стійкістю, комунікативними здібностями та здатністю ефективно управляти підлеглими відповідно до принципів лідерства, прийнятих у країнах НАТО. Аналіз засвідчив, що професійна підготовка сучасного офіцера повинна забезпечувати розвиток соціальної адаптивності, стійких поведінкових стратегій та психологічних механізмів подолання наслідків війни. Такі тенденції створюють основу для ефективного функціонування військовослужбовця в умовах тривалих бойових дій та високого психоемоційного навантаження. Водночас результати дослідження І.М. Okhrimenko *et al.* (2023) підтвердили негативний вплив професійного стресу на психічне здоров'я представників сектору безпеки, що обумовлює необхідність інтеграції програм розвитку стресостійкості, психологічної підтримки та профілактики професійного вигорання в систему підготовки майбутніх офіцерів. Саме тому, сучасна модернізація освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах має здійснюватися на засадах компетентнісного підходу, цифровізації,

технологізації навчання, інтеграції НАТО (2021), практикоорієнтованої підготовки, використання технологій віртуальної та доповненої реальності, розвитку психологічної стійкості, формування лідерських компетентностей та посилення психологічного супроводу освітнього процесу. Комплексне впровадження цих підходів забезпечує підвищення якості професійної підготовки офіцерських кадрів і формування їхньої готовності до ефективного виконання службово-бойових завдань у сучасному безпековому середовищі.

Під психологічною готовністю майбутніх офіцерів запропоновано розуміти інтегративне особистісно-професійне утворення, що формується в процесі професійної підготовки у системі вищої військової освіти та поєднує психологічну стійкість, лідерські якості, організаційну ідентичність, мотиваційну залученість до освітньо-професійної діяльності, емоційну саморегуляцію, адаптивність і здатність до прийняття ефективних управлінських рішень в умовах невизначеності. Формування психологічної готовності забезпечується інтеграцією компетентнісного, психолого-педагогічного, практикоорієнтованого, цифрового та інноваційно-технологічного підходів, використанням сучасних засобів навчання, психологічного супроводу й гармонізацією професійної підготовки зі стандартами НАТО (2021), що сприяє успішному виконанню службово-бойових завдань і професійній діяльності майбутніх офіцерів у сучасному безпековому середовищі. Необхідність трансформації системи військової освіти обумовлена комплексом взаємопов'язаних чинників, які визначають сучасні вимоги до професійної підготовки офіцерських кадрів. Аналіз дає підстави виокремити дев'ять ключових чинників модернізації освітнього процесу (Таблиця 2).

Таблиця 2. Ключові чинники формування психологічної готовності майбутніх офіцерів у системі вищої військової освіти України

Чинники	Характеристика
Безпека й оборона України	Повномасштабна війна, зміна характеру збройної боротьби, поява нових загроз та гібридних форм ведення війни вимагають підготовки офіцерів, здатних ефективно діяти в умовах невизначеності, високого ризику та швидкої зміни оперативної обстановки
Євроатлантична інтеграція України	Інтеграція України до європейського освітнього простору та впровадження стандартів НАТО потребують гармонізації освітніх програм, розвитку лідерства, компетентнісного підходу, сумісності систем підготовки та застосування сучасних методик навчання
Педагогічний чинник	Перехід від традиційної знаннєвої моделі до компетентнісно орієнтованої системи професійної підготовки обумовлює необхідність оновлення змісту освіти, методів навчання та механізмів оцінювання результатів навчання
Технологічний чинник	Стрімкий розвиток цифрових технологій, ШІ, симуляційного навчання, систем дистанційної освіти, а також технологій віртуальної й доповненої реальності відкриває нові можливості для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх офіцерів
Практико-операційний чинник	Сучасна військова освіта повинна бути максимально наближена до реальних умов професійної діяльності шляхом широкого використання сценарного навчання, тактичного моделювання, кейс-технологій, командно-штабних тренувань і комплексних симуляцій
Психологічний чинник	Значне психоемоційне навантаження під час виконання службово-бойових завдань актуалізує розвиток психологічної готовності, стресостійкості, адаптивності, навичок саморегуляції та психологічної підтримки як невід'ємних складових професійної компетентності офіцера
Лідерський чинник	Зміна сучасної моделі військового управління вимагає формування офіцера-лідера, здатного ефективно управляти особовим складом, приймати відповідальні рішення, забезпечувати командну взаємодію та підтримувати високий морально-психологічний стан підлеглих
Організаційно-системний чинник	Підвищення якості військової освіти потребує комплексної модернізації педагогічної системи вищих військових навчальних закладів, удосконалення освітнього середовища, кадрового забезпечення, матеріально-технічної бази та внутрішньої системи забезпечення якості освіти

Таблиця 2. Продовження

Чинники	Характеристика
Професійно-компетентнісний чинник	Сучасний офіцер повинен поєднувати високий рівень військово-професійної, управлінської, цифрової, комунікативної та психологічної компетентностей, що забезпечують готовність до виконання службово-бойових завдань у динамічному безпековому середовищі

Джерело: складено авторами на основі О.М. Kokun et al. (2022), І.М. Okhrimenko et al. (2023), А. Kucheriavyy et al. (2023), V. Osyodlo et al. (2024)

Отже, визначені чинники формують концептуальну основу модернізації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах та визначають стратегічні напрями вдосконалення системи професійної підготовки офіцерських кадрів. Їх комплексне врахування забезпечує перехід до сучасної моделі військової освіти, що поєднує компетентнісний, інноваційно-технологічний, практикоорієнтований і психологічно спрямований підходи, сприяючи підвищенню якості професійної підготовки та формуванню готовності майбутніх офіцерів до виконання службово-бойових завдань в умовах динамічного безпекового середовища. Формування психологічної готовності майбутніх офіцерів є одним із пріоритетних напрямів розвитку системи вищої військової освіти України. Сучасні тенденції передбачають інтеграцію компетентнісного, психолого-педагогічного, практикоорієнтованого та цифрового підходів, спрямованих на розвиток психологічної стійкості, лідерського потенціалу, організаційної ідентичності, емоційної саморегуляції та готовності до професійної діяльності в умовах невизначеності. Реалізація зазначених підходів відповідає стратегічним завданням реформування військової освіти, сучасним безпековим викликам та інтеграції України до системи військової освіти країн НАТО. Найбільш динамічним напрямом розвитку сучасної військової освіти є її цифрова трансформація. У межах програми DEEP NATO (2021) здійснюється модернізація військової освіти шляхом упровадження цифрових освітніх технологій, розвитку дистанційного навчання, оновлення освітніх програм відповідно до стандартів НАТО та вдосконалення систем забезпечення якості освіти. За підсумками реалізації програми у 2024 році проведено 542 міжнародні освітні заходи за участю 1 513 експертів і понад 3 148 викладачів та інструкторів із 15 країн-партнерів (Tokarczyk, 2025).

Важливою тенденцією є гармонізація професійної військової освіти зі стандартами НАТО (2021). Зокрема,

в Україні у межах програми DEEP здійснюється синхронізація понад 200 освітніх програм професійної військової освіти, а також реалізовано понад 1000 навчальних заходів, стажувань і програм підвищення кваліфікації. Лише у 2024 році кількість українських учасників таких заходів зросла на 450 %, перевищивши 15 000 військовослужбовців та викладачів, що свідчить про суттєве посилення міжнародної співпраці та професійного розвитку персоналу (Ukraine will apply to certify..., 2024). Ще однією характерною тенденцією є розширення використання інноваційних цифрових технологій, зокрема систем моделювання, симуляційного навчання, технологій віртуальної та доповненої реальності. Дослідження V. Anishchenko (2024) обґрунтовує доцільність застосування віртуальної та доповненої реальності як засобу формування професійної компетентності та готовності офіцерів до виконання складних службово-бойових завдань у безпечному навчальному середовищі, що дозволяє багаторазово відпрацьовувати критичні сценарії без додаткових матеріальних витрат. Поряд із технологічною модернізацією спостерігається посилення компетентнісної та практикоорієнтованої спрямованості освітнього процесу, що проявляється у переході до навчання, заснованого на аналізі бойового досвіду, сценарному моделюванні, командно-штабних тренуваннях, розвитку критичного мислення, прийняття рішень та військового лідерства, що відповідає сучасній концепції професійної військової освіти НАТО. Водночас істотно зростає роль психологічної підготовки як складової професійної компетентності офіцера. Дослідження, О.М. Kokun et al. (2022) та V. Osyodlo et al. (2024) обґрунтували, що психологічна готовність, стресостійкість, адаптивність, лідерські якості та навички психологічної саморегуляції є ключовими чинниками ефективної професійної діяльності військовослужбовців в умовах сучасної війни (Таблиця 3).

Таблиця 3. Систематизація результатів первинних досліджень компонентів психологічної готовності офіцерів

Компонент психологічної готовності	Первинне дослідження та характеристика вибірки	Методика	Основний результат первинного дослідження	Інтерпретація результату для підготовки офіцерів
Професійно-психологічна готовність	S. Shykovets & T. Karamushka (2024), n = 120, військовослужбовці; квазіекспериментальний дизайн (ЕГ-КГ)	Психологічне тестування, експертне оцінювання, шкали стресу	Після психологічної підготовки зміна показника стресу становила 4,3 бала порівняно з 6,2 бала у КГ; стресостійкості – 2,6 проти 3,9 бала ($p \leq 0,05-0,01$).	Вказує на значущість цілеспрямованої психологічної підготовки для підтримання готовності до діяльності за високого психоемоційного навантаження
Стресостійкість	О.М. Kokun et al. (2022), n = 312, військовослужбовці; порівняльне дослідження	CD-RISC, Military Hardiness Scale	Негативні зміни показників становили 2,9 бала порівняно з 5,1 бала ($p \leq 0,01$)	Стресостійкість розглядається як ресурсний компонент готовності, пов'язаний зі збереженням функціональної ефективності під дією бойових стресорів

Таблиця 3. Продовження

Компонент психологічної готовності	Первинне дослідження та характеристика вибірки	Методика	Основний результат первинного дослідження	Інтерпретація результату для підготовки офіцерів
Психологічна саморегуляція	O.M. Kokun <i>et al.</i> (2022), n = 312, військовослужбовці; квазіекспериментальне дослідження	SAN, STAI, Brief COPE	Зміни показників самопочуття, активності та настрою становили 0,4-0,5 бала	Підкреслює роль емоційної саморегуляції та копінг-стратегій у підтриманні психологічної готовності
Професійна адаптивність	V. Osyodlo <i>et al.</i> (2024), n = 286, офіцери; крос-секційне дослідження	Опитувальники адаптації, експертне оцінювання	Виявлено статистично значущі відмінності показників психічного здоров'я залежно від стажу служби ($p < 0,05-0,001$)	Обґрунтовує необхідність урахування адаптаційних ресурсів і тривалості професійного навантаження під час психологічної підготовки
Емоційна стійкість	S. Puhach <i>et al.</i> (2024), n = 354, військовослужбовці; кореляційне дослідження	STAI, PSS-10	Зі збільшенням стажу зростали показники тривожності та емоційного виснаження	Вказує на необхідність розвитку емоційної стійкості та профілактики накопичення професійного стресу
Лідерська та командна готовність	O.M. Kokun <i>et al.</i> (2022), n = 312, курсанти, слухачі та офіцери; кореляційне дослідження	Експертне оцінювання, TDG, командно-штабні навчання	Психофізіологічна регуляція позитивно пов'язана з професійно важливими якостями	Підтримує включення саморегуляції, прийняття рішень і командної взаємодії до діялісно-лідерського компонента готовності
Здоров'язбережувальний компонент	I.M. Okhrimenko <i>et al.</i> (2023), n = 450: 276 курсантів, 71 слухач, 103 офіцери; порівняльне дослідження	Опитувальники психічного здоров'я, статистичний аналіз	У групі з достатньою руховою активністю показники психічного здоров'я були статистично значуще кращими ($p \leq 0,01-0,001$)	Підкреслює значення підтримання психічного здоров'я та функціональних ресурсів для професійної готовності
Професійна ефективність	V. Osyodlo <i>et al.</i> (2024), n = 286; офіцери/військовослужбовці; кореляційні дослідження	Психодіагностичне тестування	Зростання професійного стресу супроводжувалося зниженням мотивації та працездатності ($p < 0,05-0,001$)	Вказує на зв'язок психоемоційного стану з підтриманням професійної працездатності та ефективності

Примітка: ЕГ – експериментальна група; КГ – контрольна група

Джерело: складено авторами

Емпіричні дослідження підтверджують ефективність цілеспрямованої психологічної підготовки. Зокрема, після впровадження психокорекційного впливу в курсантів показники психологічного стресу погіршилися лише на 4,3 бала порівняно з 6,2 бала у групі без відповідної підготовки, а показники стресостійкості змінилися відповідно на 2,6 та 3,9 бала, що свідчить про позитивний вплив психологічної підготовки на здатність діяти в умовах бойового стресу ($p \leq 0,05-0,01$). Крім того, встановлено, що у військовослужбовців із високою стресостійкістю через три місяці після повернення із району бойових дій кількість осіб із нормальними показниками тривоги та депресії досягла 100 %, тоді як серед військовослужбовців із нижчим рівнем стресостійкості кількість випадків клінічно вираженої тривоги зменшилася у 5,2 раза, а депресії – у 7 разів, що підтверджує визначальну роль психологічної стійкості у професійній діяльності військовослужбовців. Водночас дослідження I.M. Okhrimenko *et al.* (2023) показало, що зі збільшенням професійного стажу статистично достовірно ($p < 0,05-0,001$) погіршуються показники тривожності, агресивності, мотивації, емоційного виснаження та професійної ефективності, що актуалізує необхідність системної психологічної підготовки й підтримки впродовж усієї професійної кар'єри офіцера.

Результати, узагальнені в Таблиці 3, свідчать, що пріоритетними компетентностями здобувачів вищої військової освіти є професійно-психологічна готовність,

стресостійкість, психологічна саморегуляція, професійна адаптивність, емоційна стійкість, лідерські якості, здоров'язбережувальна компетентність та здатність підтримувати високу професійну ефективність в умовах воєнного стану. Аналіз результатів попередніх емпіричних досліджень свідчить, що впровадження програм психологічної підготовки асоціюється зі статистично значущими позитивними змінами показників стресостійкості, психоемоційного стану, психологічної готовності та професійної ефективності військовослужбовців. Зокрема, у квазіекспериментальних і порівняльних дослідженнях із використанням контрольних та експериментальних груп, психодіагностичних методик CD-RISC, STAI, PSS-10, Military Hardiness Scale, Brief COPE, експертного оцінювання лідерських компетентностей, а також результатів виконання TDG, командно-штабних та польових навчань встановлено статистично значущі відмінності між групами ($p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$) (Kokun *et al.*, 2022; Shykovets & Karamushka, 2024; Osyodlo *et al.*, 2024). Отримані результати підтверджують доцільність включення психологічної підготовки до системи професійної підготовки майбутніх офіцерів як одного з чинників розвитку психологічної готовності та підвищення ефективності професійної діяльності. Проведений аналіз сучасних досліджень дозволяє визначити пріоритетні компетентності, на формування яких має бути орієнтована модернізація освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах (Рис. 2).

Рисунок 2. Ключові складові психологічної готовності майбутніх офіцерів у системі вищої військової освіти України

Джерело: складено авторами на основі О.М. Kokun et al. (2022), S. Shykovets & T. Karamushka (2024), V. Osyodlo et al. (2024)

До загальних компетентностей належать саморегуляція, адаптивність, критичне мислення, командна взаємодія, відповідальне прийняття рішень та здоров'язбереження. Фахові компетентності охоплюють професійно-психологічну готовність до виконання службово-бойових завдань, стресостійкість, лідерство, управління особовим складом, психологічну саморегуляцію, здатність діяти в умовах невизначеності та забезпечувати високу професійну ефективність під час виконання завдань за призначенням. Саме розвиток зазначених компетентностей становить одну з ключових цілей сучасної модернізації військової освіти відповідно до стандартів NATO (2021; 2022) та актуальних безпекових викликів. До загальних компетентностей здобувачів вищої військової освіти належать здатність діяти в умовах невизначеності та високого психоемоційного навантаження, адаптуватися до змін оперативної обстановки, здійснювати саморегуляцію та самоконтроль, працювати в команді, ефективно комунікувати, приймати відповідальні рішення, підтримувати фізичне й психічне здоров'я, а також здійснювати професійний саморозвиток і безперервне вдосконалення власної діяльності. Формування зазначених компетентностей забезпечує готовність майбутнього офіцера до виконання професійних завдань у складних та екстремальних умовах військової служби. Фахові компетентності охоплюють здатність підтримувати професійно-психологічну готовність до виконання службово-бойових завдань, зберігати стресостійкість і професійну ефективність під впливом бойових стресорів, застосовувати методи психологічної саморегуляції та профілактики професійного вигорання, швидко адаптуватися до змін бойової обстановки, здійснювати лідерський вплив та організовувати командну взаємодію, приймати обґрунтовані управлінські

рішення в умовах ризику й дефіциту інформації, використовувати сучасні технології психологічної підготовки та забезпечувати психологічну стійкість особового складу. Результати сучасних досліджень, наведені в Таблиці 3, свідчать, що цілеспрямована психологічна підготовка статистично значущо ($p \leq 0,05-0,001$) сприяє підвищенню рівня професійно-психологічної готовності, стресостійкості та адаптивності, а також ефективності виконання службово-бойових завдань. Отримані дані підтверджують доцільність системної інтеграції психологічної складової до професійної підготовки майбутніх офіцерів.

У дослідженні S. Puhach et al. (2024) обґрунтовано, що ефективність професійної діяльності військовослужбовців визначається комплексом психологічних механізмів соціальної адаптації, серед яких провідне місце займають психологічна стійкість, адаптивність, поведінкові стратегії подолання стресу та соціальна взаємодія. Розвиток зазначених характеристик є необхідною умовою успішної професійної діяльності в умовах війни, а їх формування має розпочинатися ще на етапі професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах. Такі тенденції підтверджують доцільність інтеграції психологічної складової до системи підготовки офіцерських кадрів та використання комплексного оцінювання їхньої професійно-психологічної готовності. Аналіз результатів попередніх емпіричних досліджень свідчить про переважання високого рівня розвитку окремих психологічних характеристик (товариськості, сміливості, експресивності, домінантності, емоційної стійкості тощо) у значної частини досліджуваних вибірок. Водночас окремі дослідження виявили поширеність проявів підозрілості, агресивності, авторитарності та конфліктності, що негативно впливають на міжособистісну взаємодію і згуртованість військових колективів. За результатами розглянутих досліджень, серед яких О. Kokun et al. (2022), S. Shykovets & T. Karamushka (2024) та V. Osyodlo et al. (2024), після впровадження програм психологічної підготовки відзначено тенденцію до зменшення вираженості деструктивних поведінкових проявів та зростання частки респондентів із конструктивними моделями взаємодії.

Результати попередніх емпіричних досліджень конкретизують взаємозв'язок окремих компонентів психологічної готовності з професійною адаптацією та ефективністю військовослужбовців. У дослідженні S. Shykovets & T. Karamushka (2024) на вибірці 120 військовослужбовців за квазіекспериментальним дизайном (ЕГ-КГ) встановлено, що після психологічної підготовки погіршення показників стресу становило 4,3 бала проти 6,2 бала у контрольній групі, а стресостійкості – 2,6 проти 3,9 бала ($p \leq 0,05-0,01$). За даними О.М. Kokun et al. (2022), отриманими на вибірці 312 військовослужбовців із застосуванням CD-RISC, Military Hardiness Scale, SAN, STAI та Brief COPE, негативні зміни показників стресостійкості становили 2,9 бала проти 5,1 бала ($p \leq 0,01$), а зміни самопочуття,

активності й настрою – лише 0,4-0,5 бала. Адаптаційний компонент психологічної готовності представлений результатами V. Osyodlo *et al.* (2024): у вибірці 286 офіцерів встановлено статистично значущі відмінності показників психічного здоров'я залежно від стажу служби ($p < 0,05-0,001$). Отже, наведені результати розглядаються не як єдиний інтегральний показник психологічної готовності, а як емпіричні характеристики її окремих взаємопов'язаних складових – стресостійкості, саморегуляції, адаптивності, емоційної стійкості, лідерсько-командної взаємодії та здатності підтримувати професійну ефективність. Їх включення до аналізу обґрунтоване функціональною роллю зазначених характеристик у забезпеченні готовності офіцера до виконання професійних завдань в умовах високого психоемоційного навантаження). Порівняння отриманих результатів із A. Kucheriavui *et al.* (2023) засвідчує, що виявлені прояви агресивності, підозрливості й авторитарності частково відрізняються від робіт, у яких акцентується переважно високий рівень згуртованості військових колективів. Водночас результати дослідження розширюють сучасні уявлення про соціально-психологічну адаптацію військовослужбовців, підтверджуючи визначальну роль психологічних захисних механізмів у формуванні адаптивних моделей поведінки та окреслюючи перспективи подальших досліджень щодо розвитку психологічної підтримки, емоційного інтелекту та командної взаємодії в умовах військової служби.

Отримані результати та їх порівняння з сучасними науковими дослідженнями підтверджують, що розвиток психологічної стійкості, адаптивності, командної взаємодії та конструктивних моделей поведінки є необхідною передумовою ефективної професійної діяльності військовослужбовців. У контексті інноваційних

підходів до модернізації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах це зумовлює необхідність переорієнтації професійної підготовки офіцерських кадрів на компетентнісну модель навчання, яка поєднує розвиток професійних знань, практичних умінь і психологічної готовності до виконання службово-бойових завдань в умовах сучасних безпекових викликів. Саме тому одним із ключових результатів модернізації військової освіти є цілеспрямоване формування у здобувачів вищої військової освіти двох взаємопов'язаних груп компетентностей – soft skills і hard skills, що забезпечують підвищення якості професійної підготовки майбутніх офіцерів.

Одним із ключових результатів модернізації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах є цілеспрямоване формування комплексу soft skills, які забезпечують ефективну професійну діяльність майбутніх офіцерів. Рівень сформованості зазначених компетентностей визначається за допомогою компетентнісно орієнтованого оцінювання, CD-RISC, Hardiness Survey (Maddi), PSS-10, STAI, Brief COPE, Military Hardiness Scale, а також експертного оцінювання лідерських компетентностей і результатів виконання TDG, командно-штабних та польових навчань. За результатами узагальнення попередніх емпіричних досліджень встановлено (Рис. 3), що найтісніші статистичні взаємозв'язки з показниками професійної адаптації спостерігаються для саморегуляції й адаптивності ($r = 0,922$), комунікативних навичок ($r = 0,924$), відповідального прийняття управлінських рішень і лідерських якостей ($r = 0,916$), а також стресостійкості ($r = 0,910$). Високі значення коефіцієнтів кореляції свідчать про тісний статистичний зв'язок зазначених soft skills із показниками професійної діяльності, однак не підтверджують причинно-наслідковий вплив (Рис. 3).

Рисунок 3. Коефіцієнти взаємозв'язку соціально-психологічних компетентностей

із показниками професійної підготовки майбутніх офіцерів за результатами попередніх досліджень

Примітка: коефіцієнти взаємозв'язку (0,61-0,63) узагальнюють результати окремих досліджень щодо рівня розвитку компетентностей; значення $r = 0,90-0,92$ є коефіцієнтами кореляції, що характеризують силу статистичного зв'язку між окремими soft skills і показниками професійної діяльності

Джерело: складено авторами на основі O.M. Kokun *et al.* (2022), V. Osyodlo *et al.* (2024), I.M. Okhrimenko *et al.* (2023)

Аналіз результатів попередніх емпіричних досліджень засвідчив статистичні зв'язки окремих соціально-психологічних компетентностей із показниками професійної підготовки майбутніх офіцерів (Рис. 3): критичного мислення ($r = 0,63$), емоційного інтелекту

($r = 0,62$), психологічної готовності до діяльності в умовах невизначеності ($r = 0,61$) та здатності до безперервного професійного розвитку ($r = 0,61$). Для кожного показника враховувалися результати відповідного первинного дослідження; їх узагальнення здійснювалося

описово, без нормалізації, усереднення, зважування чи розрахунку інтегрального індексу. Тому наведені коефіцієнти характеризують силу статистичного зв'язку, а не рівень сформованості відповідної компетентності. Узагальнення результатів засвідчує значущість психологічної готовності, стресостійкості, саморегуляції, адаптивності, емоційної стійкості та лідерсько-командної взаємодії у професійній підготовці офіцерів. *hard skills* відображають професійно-спеціалізовані компетентності, необхідні для виконання службово-бойових завдань, до яких належать здатність застосовувати методи психологічної підготовки та саморегуляції, здійснювати психологічне забезпечення діяльності підрозділів, оцінювати психоемоційний стан військовослужбовців, управляти особовим складом у кризових ситуаціях, приймати управлінські рішення в умовах ризику, використовувати сучасні цифрові технології, симуляційні комплекси та тренажери, застосовувати стандарти НАТО (2021; 2022) у професійній діяльності, організовувати професійну підготовку підлеглих і забезпечувати психологічну стійкість військового. Отже, запропоновані психолого-педагогічні підходи становлять цілісну концептуальну основу формування психологічної готовності майбутніх офіцерів у системі вищої військової освіти України. Їх комплексне впровадження сприятиме розвитку лідерських компетентностей, психологічної стійкості, організаційної ідентичності, мотиваційної залученості до освітньо-професійної діяльності, емоційної саморегуляції, адаптивності та інших складових психологічної готовності, що забезпечують ефективність професійної підготовки майбутніх офіцерів. Такі тенденції створюють передумови для підвищення якості військової освіти, розвитку професійно значущих *soft skills* і *hard skills*, а також формування готовності випускників до прийняття управлінських рішень, ефективної командної взаємодії та виконання службово-бойових завдань в умовах сучасних безпекових викликів і впровадження стандартів НАТО.

◆ Обговорення

Результати проведеного узагальнення свідчать, що модернізація професійної підготовки майбутніх офіцерів потребує комплексного поєднання психологічної підготовки, розвитку лідерства, практикоорієнтованого навчання та цифрових технологій. Зокрема, J. García Estrada *et al.* (2024) обґрунтували потенціал технологій розширеної реальності для організації імерсивного та досвідного навчання у військовій освіті. Результати М. Осаїа *et al.* (2023) також продемонстрували перспективність технологій віртуальної та доповненої реальності для моделювання професійних ситуацій та практичного відпрацювання дій військових фахівців. Ці положення доповнюють отримані результати щодо доцільності посилення практикоорієнтованого та цифрового компонентів професійної підготовки майбутніх офіцерів. У ширшому європейському контексті F.J. Callado-Muñoz & N. Utrero-González (2019) акцентували

увагу на інтеграції військової освіти в Європейський простір вищої освіти, що передбачає узгодження академічної та професійної підготовки й підвищення сумісності освітніх систем. Такі тенденції кореспондують із визначеною в дослідженні необхідністю поєднання національного досвіду військової освіти із сучасними міжнародними підходами.

Окремого значення набуває лідерський компонент психологічної готовності. М.С. Navas-Jiménez *et al.* (2024) встановили, що Secure Base Leadership пов'язане з організаційною ідентифікацією та резильєнтністю військових через професійну залученість. Згідно чого розглядаємо лідерство, резильєнтність, організаційну ідентичність і залученість як взаємопов'язані характеристики професійного становлення майбутнього офіцера. Таким чином, незалежне зіставлення з міжнародними дослідженнями підтримує визначені в роботі напрями модернізації військової освіти: психологічну підготовку, розвиток лідерства й резильєнтності, практикоорієнтоване навчання та інтеграцію цифрових і симуляційних технологій. У дослідженні М.С. Navas-Jiménez *et al.* (2024) встановлено, що застосування принципів Secure Base Leadership у військовій підготовці асоціюється з підвищенням організаційної ідентичності, залученості до професійної діяльності, резильєнтності та психологічної готовності майбутніх офіцерів. Представлене дослідження засвідчує, що формування психологічної готовності майбутніх офіцерів має здійснюватися на основі комплексної інтеграції компетентнісного, психолого-педагогічного, практикоорієнтованого, цифрового та особистісно орієнтованого підходів.

Отримані результати узгоджуються з висновками А. Zelnytskyi & О. Zabolotnyi (2020), які обґрунтували необхідність компетентнісної моделі професійної підготовки офіцерських кадрів, розвитку лідерських якостей, практичної спрямованості освітнього процесу та його відповідності сучасним вимогам сектору безпеки й оборони. Водночас результати дослідження розширюють існуючі наукові уявлення, доводячи, що психологічна готовність є інтегративною характеристикою особистості майбутнього офіцера, яка формується завдяки розвитку психологічної стійкості, організаційної ідентичності, лідерських компетентностей, мотиваційної залученості та здатності до ефективної діяльності в умовах невизначеності й високого психоемоційного навантаження. Формування психологічної готовності майбутніх офіцерів нерозривно пов'язане з розвитком моральних цінностей, відповідальності, саморегуляції та лідерських якостей, які забезпечують ефективне виконання професійних обов'язків і прийняття рішень в умовах сучасних безпекових викликів (Pomytkin, 2024).

Висновки щодо ефективності використання практикоорієнтованого навчання відповідають результатам досліджень А. Kucheriavui *et al.* (2023), які довели переваги сценарного навчання, командно-штабних вправ і моделювання реальних бойових ситуацій у професійній

підготовці курсантів. Крім того, запропоновані підходи узгоджуються з результатами V. Anishchenko (2024), який обґрунтував доцільність використання технологій віртуальної та доповненої реальності для підвищення ефективності професійної підготовки офіцерів сектору безпеки й оборони України. Загалом результати дослідження підтверджують сучасні тенденції розвитку військової освіти, що полягають у поєднанні цифровізації, компетентнісного навчання, практичної підготовки та психологічного супроводу, забезпечуючи підвищення якості професійної підготовки офіцерів в умовах сучасних безпекових викликів. I.M. Okhrimenko *et al.* (2023) довели, що професійний стрес істотно впливає на психічне здоров'я працівників сектору безпеки, обґрунтовуючи необхідність формування психологічної стійкості ще на етапі професійної підготовки.

V. Osyodlo *et al.* (2024) наголошували на важливості розвитку психологічної готовності військових лідерів із урахуванням стандартів НАТО, що відповідає результатам дослідження щодо доцільності інтеграції компетентнісного, практикоорієнтованого та психологічно спрямованого підходів у підготовці офіцерських кадрів. Отримані результати узгоджуються з низкою сучасних досліджень, присвячених формуванню психологічної готовності майбутніх офіцерів та розвитку військової психології. Зокрема, A. Zelnytskyi & O. Zabolotnyi (2020) обґрунтували необхідність реалізації компетентнісного підходу у професійній підготовці офіцерських кадрів, що створює підґрунтя для розвитку професійно значущих психологічних компетентностей і забезпечення готовності до виконання службово-бойових завдань. Водночас V. Osyodlo *et al.* (2024) акцентували увагу на розвитку психологічної готовності, лідерських якостей і психологічної стійкості майбутніх військових лідерів з урахуванням стандартів НАТО. Такі тенденції узгоджуються з результатами нашого дослідження, які підтверджують, що ефективне формування психологічної готовності майбутніх офіцерів потребує комплексного розвитку лідерських компетентностей, психологічної стійкості, організаційної ідентичності, мотиваційної залученості до освітньо-професійної діяльності та використання сучасних психолого-педагогічних технологій у системі вищої військової освіти.

◆ Висновки

У результаті дослідження теоретично обґрунтовано психологічну готовність майбутніх офіцерів як комплексну характеристику, що визначає їхню здатність ефективно виконувати професійні та службово-бойові завдання в умовах підвищеного психоемоційного

навантаження, невизначеності й динамічних безпекових викликів. Встановлено, що її формування пов'язане з розвитком психологічної стійкості, емоційної саморегуляції, професійної адаптивності, мотиваційної залученості, лідерських і комунікативних компетентностей та здатності до командної взаємодії. Показано доцільність комплексного застосування компетентнісного, психолого-педагогічного, особистісно орієнтованого, практикоорієнтованого та цифрового підходів у системі вищої військової освіти. Перспективними засобами розвитку психологічної готовності визначено сценарне й симуляційне навчання, моделювання професійних ситуацій, тренінги психологічної стійкості та саморегуляції, а також використання цифрових технологій. Систематизація наукових джерел дала змогу узагальнити методичний інструментарій комплексного оцінювання психологічної готовності майбутніх офіцерів.

Для визначення психологічної стійкості та адаптаційних ресурсів доцільним є застосування CD-RISC і Military Hardiness Scale; рівня сприйманого стресу та тривожності – PSS-10 і STAI; копінгових стратегій – Brief COPE. Лідерські й командні компетентності можуть оцінюватися експертними методами, а здатність приймати рішення, взаємодіяти в команді та реалізовувати психологічну готовність у змодельованих і практичних професійних ситуаціях – за допомогою TDG, командно-штабних та польових навчань. Поєднання цих методів дає змогу охопити ресурсно-стійкісний, емоційно-регуляторний, копінгово-поведінковий, лідерсько-комунікативний і діяльнісно-практичний компоненти психологічної готовності. Отримані теоретичні узагальнення формують підґрунтя для подальшої емпіричної перевірки визначених чинників психологічної готовності та експериментального оцінювання ефективності програм її розвитку. Перспективними напрямками подальших досліджень є апробація цифрових і симуляційних засобів підготовки, зокрема технологій віртуальної та доповненої реальності, та визначення їхнього впливу на психологічну стійкість, саморегуляцію, професійну адаптивність і готовність майбутніх офіцерів до виконання професійних завдань.

◆ Подяки

Немає.

◆ Фінансування

Немає.

◆ Конфлікт інтересів

Немає.

◆ Джерела

- [1] Anishchenko, V. (2024). Innovative ways of improving the system of graduate professional training of officers of the security and defence sector of Ukraine through the prism of virtual and augmented reality. *UNESCO Chair Journal "Lifelong Professional Education in the XXI Century"*, 1(9), 104-114. [doi: 10.35387/ucj.1\(9\).2024.0008](https://doi.org/10.35387/ucj.1(9).2024.0008).
- [2] Callado-Muñoz, F.J., & Utrero-González, N. (2019). Integration in the European higher education area: The case of military education. *Defence Studies*, 19(4), 373-391. [doi: 10.1080/14702436.2019.1681897](https://doi.org/10.1080/14702436.2019.1681897).

- [3] Doctrine of military leadership development in the Armed Forces of Ukraine. (2020). Retrieved from <https://repository.gnpu.edu.ua/items/08ae1b48-6bf0-485f-ab86-a529e89e9328/full>.
- [4] Garcia Estrada, J., et al. (2024). Military education in extended reality (XR): Learning troublesome knowledge through immersive experiential application. *The Visual Computer*, 40, 7249-7278. doi: 10.1007/s00371-024-03339-w.
- [5] Grydchyna, V. (2024). Implementation of NATO standards in military education. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Military-Special Sciences*, 4(60), 5-9. doi: 10.17721/1728-2217.2024.60.5-9.
- [6] Kapinus, O.S. (2019). The use of contextual learning technology in the formation of professional subjectivity of a future officer. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 5: Pedagogical Sciences: Realities and Perspectives*, 71, 124-129. doi: 10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.29.
- [7] Kokun, O.M., Klochkov, V.V., Moroz, V.M., Pishko, I.O., & Lozinska, N.S. (2022). *Ensuring the resilience of military personnel in combat operations*. Kyiv: Feniks.
- [8] Kokun, O.M., Pishko, I.O., Ahaiev, N.A., & Lozinska, N.S. (2018). *Fundamentals of psychological knowledge of mental disorders for a military psychologist*. Kyiv: Research Centre for Humanitarian Problems of the Armed Forces of Ukraine.
- [9] Kucheriavyyi, A., Vanovska, I., & Pyrogov, K. (2023). Methodological principles of conducting educational classes with cadets of higher military educational institutions considering the experience of the world's leading countries. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Military-Special Sciences*, 55, 20-27. doi: 10.17721/1728-2217.2023.55.20-27.
- [10] Law of Ukraine No. 2469-VIII "On National Security of Ukraine". (2018, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
- [11] Lytvyn, A.V., & Rudenko, L.A. (2024). Psychological training of future officers: Experience, proposals and recommendations. *Scientific Herald of Sivershchyna. Series: Education. Social and Behavioural Sciences*, 1(12), 169-186. doi: 10.32755/sjeducation.2024.01.169.
- [12] NATO. (2021). *Defence Education Enhancement Programme (DEEP)*. Retrieved from <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/defence-education-enhancement-programme-deep>.
- [13] NATO. (2022). *Allied joint doctrine for land operations (AJP-3.2)*. Brussels: North Atlantic Treaty Organization.
- [14] Navas-Jiménez, M.C., Laguía, A., Recio, P., García-Guiu, C., Pastor, A., Edú-Valsania, S., Molero, F., Mikulincer, M., & Moriano, J.A. (2024). Secure base leadership in military training: Enhancing organizational identification and resilience through work engagement. *Frontiers in Psychology*, 15, article number 1401574. doi: 10.3389/fpsyg.2024.1401574.
- [15] Ocaña, M., Luna, A., Yarad Jeada, V., Cruz Carrillo, H., Alvear, F., & Rosales, M. (2023). Are VR and AR really viable in military education? A position paper. In Á. Rocha, C.H. Fajardo-Toro & J.M. Riola (Eds.), *Developments and advances in defense and security. Smart innovation, systems and technologies* (Vol. 328). Singapore: Springer. doi: 10.1007/978-981-19-7689-6_15.
- [16] Okhrimenko, I.M., Barko, V.V., Vavryk, L.V., Chornous, V.D., Okhrimenko, S.S., Aleksandrov, Y.V., & Onishchuk, L.M. (2023). The impact of professional stress on the mental health of law enforcement officers. *Medical News*, 76(6), 1428-1435. doi: 10.36740/WLek202306115.
- [17] Osyodlo, V., Krymets, L., & Hryliuk, S. (2024). Peculiarities of developing the psychological readiness of military leaders considering NATO experience. *Military Education*, 1(49), 180-193. doi: 10.33099/2617-1783/2024-49/180-193.
- [18] Pomytkin, E. (2024). The peacebuilding role of education in preventing wars on the planet. *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century*, 1(9), 80-91. doi: 10.35387/ucj.1(9).2024.0006.
- [19] Puhach, S., Vizniuk, I., Dolynnyi, S., & Drachuk, M. (2024). Lifestyle and psycho-social adaptation of servicemen. *Organizational Psychology. Economic Psychology*, 1(31), 70-78. doi: 10.31108/2.2024.1.31.6.
- [20] Shykovets, S., & Karamushka, T. (2024). Mental health support of personnel in the Armed Forces of Ukraine: Characteristics of the current situation and prospects for improvement. *Kyiv Journal of Modern Psychology and Psychotherapy*, 7, 102-116. doi: 10.48020/mppj.2024.01.07.
- [21] Smith, S.J., Crosbie, T., & Lindhardt, H. (2025). NATO professional military education at 75: Rethinking the competency-development process. *Defence Studies*, 25(3), 740-748. doi: 10.1080/14702436.2025.2474066.
- [22] Sova, O., Zaika, L., & Tymoshenko, R. (2025). Organizational and methodological recommendations for training military specialists using combat simulation tools. *Military Education*, 2(52), 194-208. doi: 10.33099/2617-1783/2025-52/194-208.
- [23] Tokarczyk, J. (2025). *Reflecting on 2024: Achievements and future opportunities*. Retrieved from <https://deepportal.hq.nato.int/eacademy/main-page/reflecting-on-2024-achievements-and-future-opportunities/>.
- [24] Ukraine will apply to certify professional military education courses in accordance with NATO standards. (2024). Retrieved from <https://surl.li/ukcizc>.
- [25] Zelnytskyi, A., & Zabolotnyi, O. (2020). Quality of higher military education in the context of changes in Ukrainian legislation. *Military Education*, 1(43), 147-162. doi: 10.33099/2617-1783/2020-1/147-162.

- [26] Zueger, R., Niederhauser, M., Utzinger, C., Annen, H., & Ehlert, U. (2023). Effects of resilience training on mental, emotional, and physical stress outcomes in military officer cadets. *Military Psychology*, 35(6), 566-576. doi: [10.1080/08995605.2022.2139948](https://doi.org/10.1080/08995605.2022.2139948).

Psychological readiness of future officers as a factor of professional training effectiveness in the system of higher military education of Ukraine

Inessa Vizniuk

Doctor of Psychological Sciences, Professor
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
21000, 32 Ostrozkyi Str., Vinnytsia, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-6538-7742>

Serhii Dolynnyi

Doctor of Philosophy, Associate Professor
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
21000, 32 Ostrozkyi Str., Vinnytsia, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-3555-5818>

Anna Dolynna

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
21000, 32 Ostrozkyi Str., Vinnytsia, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-0559-1087>

♦ **Abstract.** The purpose of the study was to theoretically substantiate the structure of psychological readiness of future officers and systematise psychological and pedagogical approaches to its development in the conditions of contemporary security challenges and transformation of higher military education in Ukraine. Analysis, synthesis, comparison, systematisation, and generalisation of scientific sources, content analysis, structural and functional, and system analysis were used to determine current approaches to the development of psychological readiness of future officers. The paper considered psychological and pedagogical approaches to the development of psychological readiness of future officers as an important component of their professional training in the system of higher military education of Ukraine. The necessity of updating the content of military education was substantiated based on contemporary security challenges and standards of the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and the current needs of the security and defence sector of Ukraine. Special attention was paid to the development of leadership competencies, psychological stability, organisational identity, professional motivation, and the use of digital technologies, simulation, and interactive training, virtual and augmented reality tools. It was established that the complex use of these tools contributes to the development of the ability to effectively perform service and combat tasks, make managerial decisions in conditions of uncertainty, demonstrate emotional self-regulation, adaptability, professional responsibility, and team interaction. It was proved that the development of psychological readiness should be based on the integration of contemporary psychological and pedagogical technologies, digital teaching tools, practice-oriented training, and systematic psychological support. The practical significance of the research lies in the possibility of using its results to improve educational programmes, educational and methodological support, and the system of advanced training of scientific and pedagogical workers of higher military educational institutions. The proposed approaches create a scientific and methodological basis for the development of military education, improving the quality of professional training of officers, developing their general and professional competencies, soft skills and hard skills, and ensuring readiness for professional activity in the contemporary security environment

♦ **Keywords:** innovative technologies; digitalisation; competence approach; self-regulation; leadership; cadets